

دردسرهایی ایران چک‌های معیوب

مطابق بخشنامه بانک مرکزی، بانک‌ها نباید ایران چک‌های معیوب را در خود پردازها قرار دهند ...

مطابق بخشنامه بانک مرکزی، بانک‌ها نباید ایران چک‌های معیوب را در خود پردازها قرار دهند
دردسرهایی ایران چک‌های معیوب

جام جم آنلاین: اتفاق است و پیش می‌آید. شاید تقصیر کسی هم نباشد. یک اشتباه سهوی است که شاید برای من و شما و هر کس دیگری در هر نقطه کشور پیش بیاید. اما این اتفاق، اشتباه یا هر چیز دیگری که اسمش را بگذارید، یک اتفاق ساده نیست. بلکه به تمام معنی دردسر است و آغاز یک ماجرای نه‌چندان شیرین. معمولاً هم این‌گونه اتفاقات زمانی پیش می‌آید که شخص درگیر است و گرفتار و زمان و مکان به نفع وی نیست. کار ضروری یا فوریتی واجب در میان است و این اتفاق ناگهان به چالش و دردسری بزرگ تبدیل می‌شود و صدای طرف را درمی‌آورد.

شب، خارجی، جلوی دستگاه خودپرداز

شب می‌رود که به نیمه برسد. خیابان سرد و خالی و بی‌رهگذر است. آن سوی خیابان ایستگاه خودپرداز خودنمایی می‌کند. با پله‌هایی در جلو و سایبانی در سر. به خودپرداز که نزدیک می‌شود چشم‌ها ریز شده و به صفحه خیره می‌شود تا مبادا دستگاه خراب یا هر اشکال دیگری داشته باشد. ظاهراً که همه چیز درست است. کارت را به داخل دستگاه می‌فرستد و با نگرانی به ساعتش نگاه می‌کند. همه عملیات درست انجام می‌شود و دستگاه مخلوطی از پول و ایران چک تحویل می‌دهد. با نفسی از سر آسودگی رو به سوی بیمارستان می‌سپارد.

شب، داخلی، پذیرش بیمارستان

سرمای گزنده شب جایش را به گرمای خشمی فروخورده داده است. 2 عدد ایران چک در دست مرد باقی مانده و با شرمی ناشی از 171#& بیبخشید، بقیه شو صبح می‌یارم؛ اما می‌خته است. نمی‌داند با آنها چه کند. انگار که از ماشین لباسشویی بیرون آمده باشد. چند جایش سوراخ است و خوردگی دارد. طوری که نخ وسطش بیرون افتاده و او متوجه نبوده است که موقع پول گرفتن از خودپرداز ایران چک معیوبی که هیچ‌کس حاضر به پذیرشش نیست، تحویل گرفته است. این‌طور بوده که پول بیمارستان را کم آورده و شرمندگی‌اش باقی مانده است. آن وقت شب سراغ چه کسی می‌رفت؟ به چه کسی رو می‌انداخت؟...

روز، داخلی، شعبه بانک

ازدحام شعبه بانک که خودپرداز دردسرساز را در مالکیت دارد، انگار اتفاق دیشب را به فراموشی سپرده است. به آرامی وارد بانک می‌شود و نوبت می‌گیرد. برای اطمینان دوباره به ایران چک‌های معیوب که اکنون کاغذ پاره‌ای بیش نیستند، نگاه می‌کند و آنها را در دست می‌فشارد.

با خواندن شماره‌اش به جلوی باجه می‌رود و شوکه می‌شود: رسید خودپرداز ما رو داری؟ نداری؟ خب، همیشه دیگه. چه جوری ما بدونیم این تراول‌ها رو از خودپرداز ما گرفتی؟ ما خیلی دقت می‌کنیم اسکناس‌ها و تراولامون سالم باشه. اینا مال ما نیست، مال بانک ما نیست ...

کارمند بانک با بی‌اعتنایی سندش را پر می‌کند: به هر حال من کار خاصی نمی‌تونم انجام بدم. این تراول نقد شدنی نیست. واقعا نمی‌دونم... حیران می‌ماند. 100 هزار تومان به‌همین راحتی از دست برود؟

مگر چقدر حقوق می‌گیرد که 100 هزار تومان‌ش به همین راحتی بخواهد دود شود و برود هوا. در این افکار است که عاقله مردی که نوبت بعدی اوست انگار درماندگی‌اش را دیده و می‌خواهد به نحوی کمکش کند: بده ببینم ایران چک‌ها رو. می‌گیرد و بررسی و نچ‌نچ می‌کند: ببین آقا! پشت این تراولو نگاه کن. مهر بانک... شعبه ونک خورده. یعنی این تراول مال اوناست. اونا صادرش کردن. باید بری این شعبه و بگی تراول خرابشونو با نو برات عوض کنن... و آدرس: نمی‌دونم. فقط نوشته بانک... شعبه ونک. آخر خیابان گرگان تا میدان ونک چقدر راه است؟ شاید بتوان گفت مثل یک سفر بین‌شهری است. حالا اگر از فاصله تهران تا کرج کمتر باشد، حتماً زمان بیشتری می‌برد؟ پس باید با اتوبوس یا مترو رفت... و می‌رود. چون جز رفتن چاره‌ای نیست.

روز، خارجي، ميدان ونك

نزدیک ظهر است که به میدان ونك می‌رسد. میدان شلوغ و پرازدهام است. نیم ساعتی طول می‌کشد تا پیرسان‌پیرسان به شعبه بانك مورد نظر می‌رسد. داخل شعبه شلوغ و پرجمعیت است و او مثل همیشه با صبوری شماره می‌گیرد و منتظر نوبتش می‌شود. 20 دقیقه بعد همان‌گونه که در بانك قبلی غافلگیر شد، اینجا هم ماتش می‌برد: آقا به ما چه؟! مگر هر ایران‌چکی که ما تحویل مشتری دادیم، مسوولش ماییم؟ این 10 یا 100 تا دست چرخیده تا به این روز افتاده. فقط چون مهر بانك ما پشتش خورده ما باید پولشو بدیم؟

نه آقاجان! ما مسوولیتی برای این جور کارا نداریم. برو بانك‌های دولتی. شاید بانك ملی کاری برات بکنه، اما فکر می‌کنم از هر ایران‌چک 10 تومنی کم کنه و پولشو بهت بده. چون این آسیب‌دیده و اصلاً ارزش نداره. هر کسی راهنمایی کرده لابد خبر نداشته. برو از خودش بپرس... ساعت از 2 گذشته و دیگر کار بانك‌ها روبه پایان است. یک‌روز دوندگی برای هیچ و حالا هم چند تا اما و اگر گیرش آمده است.

روز، خارجي، خیابان

چند روزی از ماجرا گذشته و گرفتاری‌های روزمره و کارهای بیمارستان و غیره حواسش را از ایران‌چک‌های معیوب منحرف کرده است. 100 هزار تومان را از اداره مساعده گرفته و کارش را راه‌انداخته است، اما این ضررش را جبران نکرده است. نگاهی به طول خیابان می‌اندازد تا شاید یک شعبه بانك ملی پیدا کند، اما تا اینجا که خبری نیست. قدم‌هایش را تندتر می‌کند تا به کارش برسد. هجوم فکرها و نگرانی‌های مختلف باز ماجرا را به بایگانی ذهنش می‌فرستد.

روز، داخلي، شعبه بانك ملي

پنجشنبه است و فراغت می‌گیرد آورده است. شاید بهترین فرصت برای زنده کردن ایران‌چک‌های معیوب. شعبه بانك ملی را نشان می‌کند و اول وقت به آنجا می‌رود. شماره می‌گیرد و منتظر می‌ماند.

نکته: هیچ يك از بانك‌ها مسوولیت تعویض یا پرداخت وجه ایران‌چک‌های معیوبی که از خودپردازها تحویل مردم می‌شود را به عهده نمی‌گیرند

مطمئن است که دیگر امروز به پولش می‌رسد و آن را به زخمی از زخم‌های کارمندی زندگی ساده‌اش خواهد زد، اما انگار امروز نیز روی شانس نیست: آقا ما تو این شعبه ایران‌چک‌های معیوب رو قبول نمی‌کنیم. خزانه از ما تحویل نمی‌گیره. فقط باید بری شعب منتخب و بزرگ بانك ملی. به نظر من برو شعبه مرکزی بانك ملی در فردوسی. اونجا دیگه مرکز شد. برو تا دیر نشده، شاید امروز به پولت برسی. برو...

روز، داخلي، بانك ملي شعبه مركزي

ساعت 11 است که به شعبه مرکزی بانك ملی می‌رسد. خیابان قدیمی فردوسی، روبه‌روی کوچه برلن معروف و سفارت آلمان. نگاهی به شیرها و سر در عظیم بانك ملی می‌اندازد و به درون شعبه مرکزی وارد می‌شود. شعبه خلوت و آرام است، اما افسوس که به او آرامش نمی‌دهد: نقدینگی نداریم! امروز پنجشنبه است آقاجان و نقدینگی ما برای تعویض ایران‌چک‌ها تمام شده، اما شانس آوردی و راه را این بار درست آمدی. فقط بعضی شعب بزرگ بانك ملی، ایران‌چک‌های معیوب را می‌پذیرند و شما هم يك راست آمده‌ای شعبه مرکزی، اما امروز پنجشنبه و خزانه نیمه‌تعطیل است. ان‌شاءالله صبح شنبه در خدمتیم!...

این سطور برشی ساده از يك ماجرا یا اتفاق پیش پا افتاده واقعی است که ممکن است برای هر کدام از ما پیش بیاید، اما مهندسی و برخورد سیستم بانکی با این امور به گونه‌ای است که این ماجرای ساده را گاه به مشکلی بزرگ و پیچیده تبدیل می‌کند که حلش به صرف روزها و هدر رفتن وقت نیاز دارد. گسترش ارائه خدمات پشتیبان به ایران‌چک‌ها و سایر اسناد بانکی امری بدیهی در هر کشوری است، اما متأسفانه سیستم بانکی ایران به هر دلیل این خدمات را دیر، دشوار و سخت ارائه می‌دهد.

نگاهی به مراجعات روزانه مردم به بانك‌ها نشان می‌دهد که شهروندان برای رفع اخلال‌هایی در اسناد یا اوراق بانکی خود اعم از چك، سفته، ایران‌چک‌های معیوب و... که گاه نقشی در ایجاد آن نداشته‌اند، روزها یا حتی هفته‌ها سرگردان شده و کار و کسبشان معطل می‌ماند. حال آن که بانك‌های دنیا با اتصال شعب خود، الکترونیکی کردن و یکپارچه کردن امور به راحتی و حتی بدون مراجعه شخص به بانك، امور وی را رتق و فتق می‌کنند. اما در ایران حتی از ارائه کمترین اطلاعات به شخصی که از این عمل آسیب‌دیده، دریغ می‌شود و وی باید ساعت‌ها وقت خود را صرف این کند که اصولاً مشکلش چگونه و از چه طریقی قابل حل است؟»

دکتر علي معنوي راد، کارشناس بانكي ریشه این مساله را در یکپارچه نبودن سیستم بانكي کشور مي‌داند و به خبرنگار ما مي‌گويد: بانك‌هاي مركزي ساير کشورها قدرت نظارت کافي بر تمام بانك‌هاي زیرمجموعه خود را دارند، چراکه سیستم بانكي آنها یکپارچه است و براي امور عمومي نام و شعبه بانك اصولا مطرح نيست.

وي افزود: اما در کشور ما بانك‌ها هر يك جزيره‌اي مستقل هستند و نفوذ بانك مركزي بر امورات آنها کامل نيست. ریشه مساله هم عدم توسعه کافي نظام‌هاي یکپارچه الكترونيكي است که قابليت تبادل اطلاعات بانك‌ها به طور یکپارچه را ايجاد مي‌کند. وقتي اين گونه سامانه‌ها را نداريم، اين گونه سرگرداني‌ها و وقت‌کشي‌ها نيز طبيعي است.

وي اظهار مي‌کند: اکنون تعويض ايران‌چک‌هاي معيوب فقط توسط بانك ملي انجام مي‌شود و با اين که تمام بانك‌هاي کشور ايران‌چک‌ها را صادر يا در خودپردازهايشان قرار مي‌دهند، اما در قبال آن پاسخگو نيستند و فرد را به جاهاي ديگر حواله مي‌دهند.

وي افزود: خود بانك ملي نيز قابليت تعويض ايران‌چک‌ها در تمام شعب و در شهرستان‌ها را ايجاد نکرده است و در تهران نيز شعبي که حالت سرپرستي منطقه‌اي دارند، اين خدمات را ارائه مي‌دهند. در واقع بانك ملي مسوول کاري است که مسووليتي درباره آن ندارد و اين امر در نهايت به ضرر مردم تمام مي‌شود، چراکه ارائه خدمات به آنها محدود به شعب يك بانك خاص است.

مجيد صنيعي، رئيس اداره اسکناس و مسکوک بانك مركزي نيز در اين باره به خبرنگار ما مي‌گويد: به علت محدوديت‌هايي که در خزانه وجود دارد، فعلا پذيرش ايران‌چک‌ها و اسکناس‌هاي معيوب در شعب اصلي بانك ملي انجام مي‌شود، اما ساير بانك‌ها بايد اطلاعات لازم در اين خصوص را به مردم ارائه دهند و از سرگردان شدنشان جلوگيري کنند.

وي افزود: بانك مركزي بخشنامه‌هاي متعددي را به بانك‌ها ابلاغ کرده که در قرار دادن اسکناس‌ها و ايران‌چک‌ها در خودپردازها نهايت دقت را به کار گيرند و حتما آنها را وارسي کنند تا مشکلي براي مردم ايجاد نشود، اما به هر حال وقوع خطا اجتناب‌ناپذير است.

وي تجميع مسووليت پذيرش ايران‌چک‌هاي معيوب در يك بانك را به دليل ضرورت‌هاي کاري خزانه ذکر کرد و گفت: بانك ملي به عنوان قديمي‌ترين بانك کشور از ديرباز اين وظيفه را عهده‌دار بوده و خزانه نيز فقط اين ايران‌چک‌ها را از اين بانك تحويل مي‌گيرد.

وي تصريح کرد: با اين حال تعويض ايران‌چک‌هاي معيوب در کمترین زمان ممکن و بدون طي کردن مراحل اداري خاصي انجام مي‌شود و بانك‌ها بايد اطلاع‌رساني لازم در اين خصوص به مردم را انجام دهند. بانك مركزي نيز اگر لازم باشد تاکيدات بيشتري بر اين موضوع خواهد کرد.

سيد علي دوستي موسوي / گروه اقتصاد